

20 MAI 2008

ASKER OG BÆRUM TINGRETT

JUSTISDEPARTEMENTET	
22 MAI 2009	
SAKSNR.:	200801678
AVD/KONT/BEH:	LOV/EP/KKIF
DOK.NR.	57
ARKIVKODE:	

Dok 3

Justis- og politidepartementet
Pb 8005 Dep

0030 Oslo

Deres referanse

Vår referanse

Dato

09-025746ADM-AHER/ADM

14.05.2009

HØRINGSUTTALELSE TIL NOU 2007:16 NY SKIFTELOVGIVNING

Asker og Bærum tingrett er i stor grad enig med utvalgets i dets vurderinger og forslag. Vi ønsker å kommentere enkelte av problemstillingene og forslagene.

1. Tingrettens oppgaver og funksjoner

Vi er enige i at tingrettene i hovedsak beholder de skiftefunksjoner vi har i dag, herunder arbeidet med dødsfallsmeldinger og vurdering av privat skifte og uskifte. Dette er også i samsvar med vurderingene i Domstolutvalgets utredning i NOU 1980:12 og den etterfølgende St.meld som Stortinget den gang ga sin tilslutning til.

Vi ser imidlertid ikke tilstrekkelig grunn til å *utvide* tingrettens funksjoner og engasjement. På flere punkter synes skiftelovutvalget å ønske en økt innsats fra domstolene side, og dette vil kreve en ytterligere prioritering av arvinger og øvrige etterlatte. Etter vår vurdering får arvinger og øvrige etterlatte allerede i dag et tilbud om råd, veiledning og annen hjelp som går ut over det domstolene har mulighet å yte til mange andre brukergrupper.

Vi er derfor skeptiske til det som i realiteten er en omfattende rettshjelpvirksomhet fra tingrettens side hvor offentlig skifte ikke er åpnet. (Utredningen s 57.) I hvert fall bør loven ikke gi rom for en opptrapping av denne virksomheten. Domstolenes hovedoppgave bør være tvisteløsning i formelle former. Rettshjelpvirksomheten kan gi habilitetsproblemer. Rettshjelpvirksomheten kan også resultere i erstatningsansvar. Vi er således i tvil om samtlige tingretter har saksbehandlere som er godt kvalifisert til å gi materiell veiledning om arverettslige spørsmål, spørsmål om uskifte osv. Oslo byfogdembete og enkelte andre store domstoler er i så måte neppe representative for den gjennomsnittlige tingrett. Også på dette området bør man følge den normale ordningen at materiell juridisk veiledning gis av advokater eller rettshjelpere, og for arvinger og etterlatte med svak økonomi må tilbudet om fri rettshjelp styrkes. En annen løsning vil innebære en slik subsidiering av privat dødsboskifte og av arvinger som ennå ikke har tatt standpunkt til skifteform, som utvalget i prinsippet tar avstand fra.

Postadresse
Postboks 578, 1302 Sandvika

Sentralbord
67 57 65 00

Saksbehandler
Ina Fretheim

Bankgiro

Organisasjonsnummer
974705753

Kontoradresse
Malmskriverveien 2, Sandvika

Telefaks
67 57 65 57

Telefon
67 57 65 04

Ekspedisjonstid
0800-1545 (1500)

Internett/E-post
www.domstol.no
abtingrett@domstol.no

Til tross for dette grunnsynet har vi ikke avgjørende motforestillinger mot forslaget om at melding om dødsfall skal gå til tingrettene i alle distrikter. For brukerne og for samfunnet er dette en rasjonell ordning, så lenge tingrettene skal beholde ansvaret for den videre behandlingen av dødsfallsmeldingene. Men selv om det kan etableres gode samarbeidsrutiner med begravellesbyråene også på dette området, vil en overføring til tingrettene innebære et ikke ubetydelig ekstraarbeid. Dette må hensyntas i vurderingene av økonomiske og administrative konsekvenser av ny skiftelov. - En betydelig forenkling vil ligge i utviklingen av elektronisk melding om dødsfall. For tingrettene vil det innebære at vi slipper å taste inn alle opplysningene på nytt.

2. Gjeldsovertakelse som vilkår for privat skifte.

Vi har ingen avgjørende motforestillinger mot forslaget om et begrenset solidarisk ansvar for arvinger som skifter privat, utredningen s 77 flg. Vi mener at forslaget gir en riktig balanse mellom kreditorenes og arvingenes interesser.

3. Vi er usikre på forslaget om offentlig garantiordning for skifteomkostninger som ikke dekkes av boets midler, utredningen s 85. Etter vår vurdering vil det bare meget sjelden oppstå situasjoner hvor unnlatt offentlig skifte av et insolvent dødsbo skaper store problemer. Vi mener at de problemsituasjonene som utvalget nevner som eksempler, kan løses uten bruk av ex officio offentlig skifte med offentlig dekning av omkostningene. Innføres en slik garantiordning, må det i hvert fall gis meget restriktive retningslinjer for anvendelsen.

4. Tvistebehandling og prosessformer.

I punkt 1 foran har vi antydnet at skiftelovutvalget synes å gå inn for en særlig ivaretagelse av arvinger og andre etterlatte. En slik særbehandling ligger også i utvalgets forslag om å innføre et "tredje spor" for tingrettenes behandling av sivile arvetvister, utredningen s 143 flg. Gjennom tvistelovens regler om allmennprosess og småkravprosess har tingrettene fått moderne og smidige tvisteløsningsmetoder. Vi ser ingen grunn til å gi privatskiftende arvinger tilbud om en tredje tvisteløsningsmåte. Arvingenes interesser må være fullt ut ivaretatt ved tilbud om offentlig skifte (med tvisteløsning med eller uten søksmåls former) og tilbud om ordinær sivil tvist etter allmennprosessen eller småkravprosessen. Vi er således ikke enige i utvalgets forkastelse av småkravprosess som praktisk tvisteløsningsmodell i små arvetvister. Vi mener at forslaget innebærer en ubegrunnet prioritering av arvinger og andre etterlatte i forhold til andre privatpersoner med uløste tvister. Og vi mener at forslaget forkludrer den forenklingen og moderniseringen av domstolenes behandling av sivile tvister som tvisteloven innebærer.

Vårt standpunkt til forslaget om en egen skifteprosess for privatskiftende arvinger betyr ikke at dagens uformelle tvisteløsning under *offentlig* skifte - forut for eventuell overføring til søksmåls former - bør avskaffes. Dagens ordning gir et godt tvisteløsningstilbud under offentlig skifte, altså tvisteløsning i forberedende rettsmøte, under bostyrers behandling, etter at tvist er reist for tingretten og eventuelt etter overføring i søksmåls former. Vi reiser imidlertid spørsmål om ikke også småkravprosessen bør kunne anvendes under tingrettens behandling av tvister forut for eventuell overføring til søksmåls former. Forslagets § 12-4 om forholdet til skifteloven gir ikke tredje del kapittel 10 om småkravprosessen tilsvarende anvendelse på tvister for tingretten under offentlig skiftebehandling. Vi er ikke enige i at småkravprosessen er lite egnet til behandling av en del mindre skiftetvister under offentlig skifte.

Vi støtter forslaget om å lovfeste dagens ordning med forberedende rettsmøter, utredningen s 95. Dagens ulovfestede ordning forutsetter at en begjæring om offentlig skifte "ligger i bunnen", altså at begjæring om forberedende rettsmøte forutsetter begjæring om offentlig skifte. Det er uklart for oss om utvalget foreslår en videreføring av dette. Vi går inn for en slik videreføring. Det vil gi den beste sammenhengen i prosessreglene at et forberedende rettsmøte forutsetter en form for saksanlegg/begjæring om offentlig skifte, selv om offentlig skifte ikke er åpnet. Dagens ordning fungerer godt ved at tingrettene i slike tilfeller ikke foretar seg noe med begjæringen om offentlig skifte før det forberedende rettsmøte eventuelt viser at partene ønsker offentlig skifte. Det bør presiseres i rundskrivet om rettsgebyr at i slike tilfeller påløper det ikke annet rettsgebyr for begjæringen om offentlig skifte enn gebyret for det forberedende rettsmøtet.

Allerede i dag benytter en del tingretter rettsmeklingsmetoden i en del forberedende rettsmøter. Det er uklart for oss om en lovfesting av denne muligheten ligger i utvalgets forslag; § 12-4 gir bl a rettsmeklingsreglene tilsvarende anvendelse "på *tvister* for tingretten under offentlig skiftebehandling". Loven bør ikke etterlate noen tvil om at rettsmeklingsreglene også kan anvendes under forberedende rettsmøter før offentlig skifte er åpnet. Det bør også åpnes for at partene kan enes om rettsmekling under ledelse av *bostyrer*. I mange offentlige skifter vil bostyrer ha en god bakgrunn for slik mekling. Enighet i slik mekling gir grunnlag for rettsforlik etter tvisteloven § 8-5 sjette ledd.

5. Utlodningen. Utvalget foreslår at bostyrer foretar endelig utlodning, og at tingretten bare kommer inn i bildet dersom arvingene klager (utredningen s 101). Dette er dagens ordning i konkurs, og synes å være en praktisk ordning også i dødsbo.

Vi kan imidlertid ikke se at utvalget har problematisert forholdet til tingrettens (forvaltnings)myndighet til å fastsette arveavgift under offentlig skifte. Det synes uaktuelt å gi bostyrer slik forvaltningsmyndighet, og man vil derved ikke kunne kombinere utlodning og arveavgiftsberegning slik tingrettene gjør i dag. En praktisk ordning vil da være at myndigheten til å fastsette arveavgift under offentlige skifte føres tilbake til skatteetaten som den ordinære arveavgiftsinstansen.. Det vil kunne innarbeides rutiner hvor bostyrer forelegger utkast til utlodning for skatteetaten med anmodning om beregning av arveavgift, på samme måte som man i dag innhenter forhåndsligning av dødsbo. Det vil muliggjøre at beløp som skal gå til arveavgift ikke utbetales til arvingene, men holdes igjen av bostyrer slik det gjøres i dag. Et alternativ vil være at arvinger i dødsbo som skiftes offentlig, får samme plikt til selv å sørge for arveavgiftsberegning gjennom melding til skatteetaten som selvskiftende arvinger har i dag. - Fjerning av tingrettens arveavgiftsmyndighet har gode prinsipielle grunner for seg. Dagens ordning bryter med domstolens særstilling og uavhengighet ved at tingrettene utøver forvaltningsmyndighet underlagt instruksjon fra overordnet forvaltningsorgan.

6. Andre forslag

Vi nevner kort at vi støtter forslaget om å opprettholde ordningen med preklusivt proklama (utredningen s 91), forslaget om registrering av originaltestamenter (utredningen s 204) og standpunktet om at det ikke bør innføres en egen lempningsregel for avtaler om arveoppgjør (utredningen s 87). Loven bør også videreføre en forutsetning om at tingrettene ikke skal ha noen plikt til nevneverdige undersøkelser om ukjente arvinger, bortsett fra under offentlig skifte (utredningen s 92). Heller ikke bør tingrettene - utenom offentlig skiftebehandling - gå inn på en rettslig vurdering av testamenter utover å kontrollere at lovens formkrav er oppfylt. Det må være tilstrekkelig at skifteattesten gir opplysninger om testamenter uten at retten tar standpunkt til gyldighet og tolkning.

7. Felleseieskifte.

Utvalget går i begrenset grad inn på felleseieskifte. Vi har ikke bemerkninger til utvalgets vurderinger og forslag, bortsett fra våre innvendinger mot et "tredje tvisteløsningsspør" for dem som skifter privat, se foran under punkt 4. Det er enda mindre grunn til å innføre en slik spesialprosess for ektefeller som skifter privat.

8. "Skifte" mellom samboere.

På prinsipielt grunnlag kan det være grunn til å være positiv til et forslag om at samboere og ektefeller likestilles også når det gjelder muligheten for offentlig skiftebehandling ved oppløsning av det økonomiske fellesskapet. Vi peker imidlertid på at de materielle reglene for slik oppløsning er vesentlig forskjellig for hhv ektefeller og samboere. Vi reiser spørsmål om ikke ordinær tvistebehandling etter tvisteloven vil være fullt ut tilfredsstillende for samboere som er uenige om oppløsning av sameie i bolig osv.

Under enhver omstendighet er det ingen grunn til å innføre et "tredje tvisteløsningsspør" for samboeres tvister under oppløsning av sameie, jf punkt 4 og 6 foran.

Vårt standpunkt endres ikke av de endringene i arveloven som trer i kraft 1.7.2009 og som gjelder samboeres arverettslige stilling. Endringene reiser en del vanskelig spørsmål som bør avklares av departementet før ikrafttredelsen, jf innspill fra Oslo byfogdembete.

Asker og Bærum tingrett

Kristin Jahre Ramm
Sorenskriver

Jens-Sveinung Wegner
Avdelingsdommer